

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת בשלח תשפ"ד (15)

צנצנת המן - אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא

ונביאים, וע"כ דהכוונה על הזלזול בברכתה, ונבאר הענין דהנה כל העובר את הים בספינה צריך לברך 'ברכת הגומל', אך ודאי שאין דמיון בין מי שעבר את הים בהשקט וביטחה, לבין מי שנטרפה ספינתו בים וניצל בנס. שניהם מברכים באותו לשון אבל ברור שברכתו של השני צריכה להיות ברכה אחרת לגמרי, ועליה להיות מלווה ברגשות הודאה עצומים. אם יברך את 'ברכת הגומל' בשפה רפה כמו זה שעבר את הנסיעה בבטחה, יחשב הדבר כאילו לא בירך כלל, לגודל החיוב המוטל עליו להודות לה'. כך הם הדברים גם בנוגע לכלל ישראל בדורו של חורבן, אמנם עסקו בתורה וגם בירכו עליה, אך כיון שלא העריכו את גודל ערכה לפי החיוב הנדרש מהם, נחשב הדבר כאילו לא בירכו עליה כלל.

על פי דברים אלו נראה לבאר את דברי רש"י על צנצנת המן. במשך כל הדורות שהיו עד זמנו של ירמיהו, הכירו כלל ישראל בערכה של התורה, הרגישו את טעם התורה, והבינו את גדלותה וחין ערכה. אצלם לא היתה כלל שאלה מהיכן יתפרנסו. לא היתה להם כלל הו"א לעזוב את עסק התורה, היה די להם במה שעשו לפרנסתם במשך חלק קטן מהיום, וקיימו בנפשם את דברי המשנה פת במלח תאכל וכו' ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא". שאלת הפרנסה אינה מטרידה את מי שחי את חייו מתוך הרגשה של 'אשריך בעולם הזה'. אך בדורו של ירמיהו, אמנם למדו תורה ולא ביטלו את זמנם, אך כיון שלא הבינו ערכה של תורה, אבד מהם טעם התורה, וממילא התעוררה אצלם שאלת הפרנסה. לכן הוצרך ירמיהו להוציא להם את צנצנת המן, ואף לאחר מכן, למרות שהבינו ואכן נשארו באהל התורה, אבל עדיין נשארו במצבם ולא זכו להרגיש את מה שהרגישו הדורות הקודמים להם, את הרגשת ה'אשריך בעולם הזה'.

חינוך הבנים על ידי דוגמה אישית

שיש בעוה"ז. קם תלמיד אחד ואמר שהדבר החשוב ביותר הוא מניית בבורסה. כששאל אותו המלמד מנין לו הדבר, ענה התלמיד שכך הוא רואה אצל אביו, שזהו הדבר המעסיק אותו ביותר ותופס את מחשבותיו במשך כל היום. אחר כך קם תלמיד אחד ואמר שהדבר החשוב ביותר הוא חמין של שבת, כיון שבמשך כמה ימים לפני השבת כבר עסקים הוריו בקניית מצרכים לצורך הכנת החמין, בשבת הם מדברים כל הזמן על החמין המוצלח, וגם בימים שאחרי שבת הם עדיין עסקים ונהנים מהשאריות. מכך הגיע בנם למסקנה שזהו הדבר החשוב ביותר שיש בעוה"ז.

דברים אלו נאמרו כמובן בהלצה, אך הם דוגמא ומשל ליסוד חשוב מאד בחינוך.

חינוך הילדים מורכב משני חלקים. חלק אחד הוא החינוך והלימוד התמידי שהילד שומע מהוריו, היאך להתנהג, מתי להתפלל, אימתי צריך לוותר לאחרים וכן הלאה. חינוך זה מגיע לילד על ידי כך שהוריו מסבירים לו ומורים לו שוב ושוב היאך צריך הוא לנהוג בכל מצב. אך יש חלק אחר בחינוך, חלק שהוא באמת עיקרי יותר: חובה על ההורים להחזיר בילד את ההבנה וההכרה מה הם הדברים החשובים ביותר בחיים, ומה הם הדברים הטפלים. חינוך זה אינו מגיע על ידי הטפות חוזרות ונשנות, ולא על ידי שיחות מוסר מעמיקות. הדרך היחידה

ו'אמר משה זה הדבר אשר צנה ה' מלא העמר ממנו למשמרת לד'תיכם למען יראו את הלקח אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציא אתכם מארץ מצרים (ט"ז, ל"ב)

"לדורותיכם - בימי ירמיהו, כשהיה ירמיהו מוכיחם למה אין אתם עוסקים בתורה, והם אומרים נניח מלאכתנו ונעסוק בתורה מהיכן נתפרנס, הוציא להם צנצנת המן, ואמר להם: 'הדור אתם ראו דבר ה', 'שמעו' לא נאמר אלא 'ראו', בזה נתפרנסו אבותיכם, הרבה שלוחין יש לו למקום להכין מזון ליראיו" (רש"י)

יש לתמונה, הרי ירמיהו היה בסוף בית ראשון, מאות שנים לאחר שהניחו את צנצנת המן למשמרות לדורות. מדוע בכל הדורות שהיו בתקופה זו לא נצרכו כלל ישראל להוכיח זו הטמונה במן, ש'הרבה שלוחין יש לו למקום להכין מזון ליראיו', ודוקא בתקופת ירמיהו הוצרכו לזה?

ביאור הדבר נראה לפי מה שמצינו בגמ' בנדרים דפ"א א': א"ר יהודה אמר רב מאי דכתיב 'מי האיש החכם ויבן את זאת', דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו עד שפירשו הקב"ה בעצמו, דכתיב 'ויאמר ה' על עזבם את תורת', ופירשה הגמ' שחטאם היה שלא בירכו בתורה תחילה. וכתב הר"ן בשם רבינו יונה, שאם לא היו עוסקים בתורה כלל, פשיטא שלא הי' דבר זה נעלם מחכמים ונביאים, אלא ודאי עוסקין היו בתורה תמיד, ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים על מה אבדה הארץ, עד שפירשו הקב"ה בעצמו, שהוא יודע מעמקי הלב שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ שיהא ראוי לברך עליה, שלא היו עוסקים בה לשמה ומתוך כך היו מזולזלין בברכתה, והיינו 'לא הלכו בה' - כלומר בכונתה ולשמה, עכ"ל.

והנה ע"ד זה יש להוסיף, דפשוט ג"כ שאין הביאור שבני אותו דור לא היו מברכים כלל ברכת התורה, דא"כ איך לא פירשו זה החכמים

ו'בא עמלק וילחם עם ישראל בפינים (י"ז, ח)

"אמר ר' חנינא שאלתי את ר' אלעזר וכו' מאי לשון 'רפינים' ואמר לי רפינים שמה. כתנאי, ר' אליעזר אומר רפינים שמה, ר' יהושע אומר שריפו עצמן מדברי תורה (פרש"י: 'לפיכך בא עליהם עמלק), וכן הוא אומר 'לא הפנו אבות אל בני מרפיון ידים' (רש"י: 'מכאן שריפו ידיהם מן התורה') (בכורות ה:)

לכאורה לא מובן היאך למד ר' יהושע מדברי הנביא ש'רפיון' היינו מדברי תורה, הרי בפסוק לא מוזכר כלל שמדובר לגבי תורה.

והנה יש לשאול היאך יתכן שלא הפנו אבות אל בני, היאך יכול להיות שלאבות אין השפעה על בניהם? בעל כרחך נובע הדבר מרפיון ידים של האבות בכל הנוגע לקשר עם התורה. כאשר הבנים אינם גדלים ומתחנכים על האושר הטמון בתורה, כאשר האבות אינם מחדירים בבניהם את ההכרה במעלת התורה ובגודל ערכה, ממילא אין הבנים מקבלים את דברי האבות, וכאשר האבות מנסים ללמדם היאך להתנהג, אין הדברים קונים שורש בלבם. אך אם היו האבות קשורים לתורה, אם היו הבנים מקבלים מהם את האהבה לתורה, ממילא גם לא היו הבנים מתנתקים משאר הדברים שאליהם חינוכו אותם אבותיהם. בביאור הענין, זכרנו ששמעתי פעם מבהדן שדיבר בשמחת נישואין, וסיפר על מלמד שביקש מתלמידיו לומר לו מהו הדבר החשוב ביותר

להחדיר בילד מה הוא העיקר בחיים הוא על ידי דוגמה אישית. כל ילד מתבונן בהוריו ללא הרף, וקולט באופן ברור ביותר מה הוא הדבר החשוב ביותר עבורם, ומה הוא העיקר בחייהם. כאשר ילד רואה היאך אביו קם לפנות בוקר ומברך את ברכת התורה מתוך כוונה גדולה, הוא סופג בכך את ההכרה שהתורה היא העיקר בחיים. כאשר ילד שומע היאך אביו מברך ברכה שניה של ק"ש, כיצד הוא מתחנן מהקב"ה רחם עלינו ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות את כל דברי תורתך, שמיעה זו מהדירה בנפשו עד כמה חי האדם ללא תורה הם כאין. כאשר הוא מביט באביו המתיישב ללמוד

בכל רגע פנוי, ושואל את בנו בכל הזדמנות מה למד היום, הוא מבין בעומק נפשו עד כמה חמור הוא ביטול הזמן בהבלים. בשעה שהוא רואה היאך אביו ואמו מתמלאים שמחה בראותם שהוא יודע היטב את מה שלמד, הוא קולט בעמקי הכרתו שהמקור לשמחה אמיתית ופנימית הוא רק על ידי לימוד התורה. אם יזכו ההורים להחדיר בלבם של הבנים – ע"י דוגמה אישית מהנהגתם האישית – מה העיקר בחיים ומה טפל, אם לא יהיה אצלם 'רפיון ידים' בכבוד התורה, על ידי זה יגיעו ממילא ל'הפנו אבות לבנים', ויכלו לחנך אותם גם לכל שאר הענינים.

ביקור משלחת יידי ו תומכי "שובו" מארה"ב

א.ה. משלחת יידי ו תומכי "שובו" מארה"ב, בראשות ראשי "שובו" ומקורבי רבנו מרן שליט"א, הנגיד הרב אברהם בידרמן והנגיד הרב יוסף הוך, יחד עם מנכ"ל שובו הרב חיים מיכאל גוטרמן שליט"א, נכנסו לביקור מרומם במעונו של רבנו מרן שליט"א. מרן שליט"א חיזק את ידי התורמים והמסייעים בידי רשת "שובו". ולאחר מכן עברו חברי המשלחת לברכת רבנו מרן שליט"א. בסיום הביקור נועדו חברי הנהלת הרשת עם מרן שליט"א, בהתייעצות במספר נושאים דחופים העומדים על הפרק.

גדול המוסר נפשו עבור בן המלך

אומר לכם, אורחים חשובים מארגון "שובו", מו"ח הראש ישיבה זכר צדיק לברכה היה תמיד נאנח על מצב כלל ישראל, ובתחילת החודש הראשון (תחילת הלימודים) לא היה רוצה לאכול, ובימי חמישי לא היה רוצה לאכול בשר בצערו על המצב, וכך היה אומר: "לכלל ישראל יש למעלה ממיליון ילדים יהודים שאינם יודעים לומר שמע ישראל". ועל זה קם הארגון "שובו" וזו היא מטרתם לתקן ענין זה, וזה התכלית - להגיע אליהם.

רציתי לומר לכם, לא יודע אם באתם כעת לשמוע דברי תורה, אבל אני יאמר לכם דבר תורה מפרשת השבוע, שכתוב בפרשת השבוע (בא), הקב"ה אומר למשה, "והיה כי תבואו אל הארץ אשר יתן ה' לכם כאשר דבר ושמרתם את העבודה הזאת". שזה הולך על קרבן פסח. ולאחר מכן כתוב "והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם, ואמרתם זבח פסח" וגו'.

ובהגדה של פסח אנו אומרים "כנגד ארבעה בני דברה תורה", והפסוק הזה והיה כי יאמרו עליכם בניכם וגו' הולך על הבן הרשע. כך כותב רש"י וכך כותב בהגדה.

אנו רואים שלשון הפסוק הוא "והיה". והנה אנחנו יודעים ש"והיה" זה לשון שמחה, "והיה" זה לשון של צער, נשאלת השאלה הרי מדברים על הבן רשע, אם כן מהו השמחה, למה כותב "והיה".

והנה כתוב במושך חכמה מהגאון רבי מאיר שמחה זיע"א, עה"פ "ויקד העם וישתחוו על בשורת הבנים" רש"י. דע הדרשע מתוך עוני אין לו תקנה, דאם מחמת עוני יכפור בהשגחה או יעשה השי"ת [כדרך שהנכרים עושין האלילים] לאלהי כסף להשפיע להם טובה וכדברי הנשים הארוות לירמי'. ויעו' מכילתא על לא תעשון אתי אלהי כסף. ואם יוטב לו אחר זה לא יסור מכפירתו".

"אבל כשמכחיש בעבור שטוב לו או יש לו תקנה בעת ייסרנו ד' או ישוב מאוולתו ויצעק לד' וכמו שמספר הכתוב דרך הדורות בשופטים ק' ג' יעו"ש וזהו שמעו מהשי"ת כי לא יהיו בניהם רשעים מתוך צרה ועוני רק כאשר יטב להם שנא' והיה כי כו' ונתנה לך כאשר דבר, שתהא זבת חלב ודבש ואז ילכו בשרירות לבם ויאמרו מה העבודה הזאת כו' וע"ז יש תקנה כי יקום עליהם צר ויצעקו אל ד' ויושיעם אותם מצרתם כדרך השגחת השי"ת עם עמינו ב"י מדור דור וע"ז השתחוו והודו ודו"ק" עב"ד.

היוצא לנו מדבריו הק' שהילדים יהיו רשעים מתוך עשירות, ואז יהיה ביד ה' להביא עליהם עוני ויתעוררו לעשות תשובה, וזה הסיבה של הלשון "והיה" לשון שמחה, שדבר זה יהיה לתועלת עבורם שיהיו רשעים בזמן שיהיה אצלם שמחה על העשירות, וכך יהיה להם איך לחזור בתשובה כשיבוא עליהם הענינים.

וצריך להבין, האם שכולם כולם יהיו עשירים ולא יהיו כלל עניים? ובוודא שיהיו עניים, ולא לו רח"ל אם יהיו רשעים אין להם תקנה ח"ו, ועליהם החיוב מוטל על אחרים לעזור להם לשוב לדרך התורה וזכותם גדול מאוד.

ועל זה אני רוצה להראות לכם בפניכם מה שהבאתי בספרי שערי אורה (ספר ראשון פר' קדושים) בשם הגה"צ ר' קלונימוס קלמן שפירא זצ"ל מו"ס הכשרת האברכים, "הרבה יותר גדולה המצווה, מי שמוסר נפשו עבור יהודי חבירו, מאשר המוסר נפשו עבור הקב"ה, דהמוסר נפשו עבור בן המלך, הרבה יותר גדול מהמוסר נפשו עבור המלך עצמו, דע"י מסירת נפש עבור בן המלך מראה הוא כמה אהוב עליו המלך". ופירוש הדבר, שכשאדם מוסר את נפשו למלך זה דבר גדול ונפלא, אבל כשמראה חיבתו למלך ע"י שמוסר נפשו לבן המלך, הרי זה חשוב הרבה יותר. וכשעוזרים לבני עניים שאין להם תקנה מצד עצמם לחזור, הרי זה עוזר לבן המלך וזה יותר גדול מלעזור למלך בעצמו. זה מה שרציתי לומר לכם, שצריכים אנו את מי שמוסר נפשו לאותם העניים, לאלו שחלילה יהיו רשעים מתוך צער ועוני, והם נמשלים לאלו שמתמסרים ל"בן המלך".

אומר לכם שתי מילים, זהו הארגון "שובו" כפי שאני רואה את זה, הנכם מתמסרים לכל יהודי, רוצים לקרב אותו לרבונו של עולם, זה התפקיד של "שובו", וזה כל היסוד של ארץ ישראל שאנחנו מתקיימים כאן, ושאנחנו יכולים להיות כאן, בזכות שיש לנו תמיכה מכאלו יהודים, אנחנו מייחלים לעזרה של יהודים שרוצים למסור את נפשם למען "בן המלך", מבלי לבדוק אם האבא עשיר או בעל יכולת וכדו', פשוט מתמסרים למענם. גם לבני עניים שרח"ל בלעדי הסיוע שלכם אין להם תקנה ח"ו. ככה אני רואה בעיני את פעילות "שובו".

שהקב"ה יעזור לכם בכל מה שניתן לברך אתכם, שיהיה לכם ברכה בכל הענינים בחיכם הפרטיים, לכם ולמשפחתכם, בניכם ונכדכם ובהכל שיהיה ברכה והצלחה, שתוכלו תמיד לבשר בשורות טובות.

(נכתב ונערך ע"י אחד השומעים)